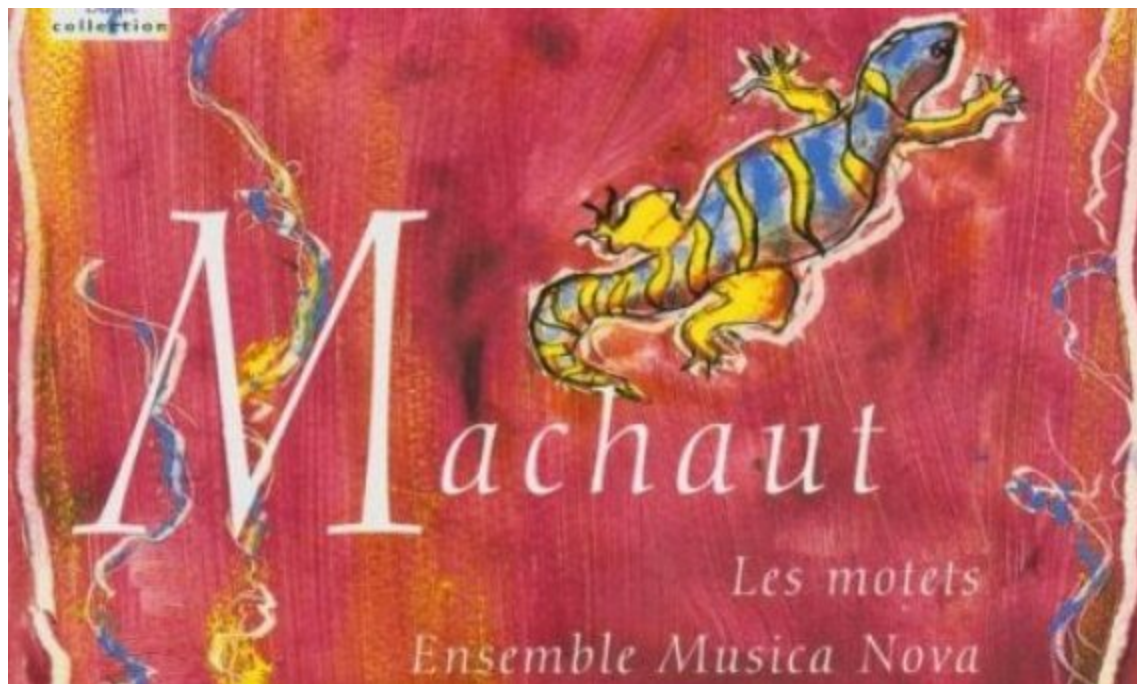

Antonina Karpowicz-Zbińkowska: Guillaume de Machaut, Les motets

Nagranie to oprócz wspaniałych walorów estetycznych ma również nieocenione walory dydaktyczne.

Nagranie to oprócz wspaniałych walorów estetycznych ma również nieocenione walory dydaktyczne. Jego twórcy wpadli bowiem na pomysł wykonywania motetów Machauta w różnych wariantach: niektóre są wykonywane w sposób zwyczajny, z innych zaś poszczególne głosy zostały wypreparowane i wykonane są na sposób solowy.

Dwupłytowy album zespołu Musica Nova zatytułowany *Les motets* zawiera komplet motetów najslawniejszego kompozytora XIV wieku – Guillaume’a de Machaut (ok. 1300-1377). Nagranie to oprócz wspaniałych walorów estetycznych ma również nieocenione walory dydaktyczne. Jego twórcy wpadli bowiem na pomysł wykonywania motetów Machauta w różnych wariantach: niektóre są wykonywane w sposób zwyczajny, z innych zaś poszczególne głosy zostały wypreparowane i wykonane są na sposób solowy.

Najciekawsze są oczywiście takie zestawienia, gdy najpierw jest zaprezentowany taki głos pojedynczy, wyrwany z kontekstu, a zaraz potem można usłyszeć go razem z pozostałymi głosami. Proszę zwrócić uwagę na pierwszy motet *Et gaudebit coe vestrum / S’amours tous amans joir / S’il estoit nuls qui pleindre se deust*. Najpierw zaprezentowany został tu głos najwyższy – triplum, a potem wszystkie głosy razem.

Taki zabieg, niczym operacja na żywym organizmie, pozwala podziwiać zadziwiającą wewnętrzną logikę tych utworów, których przecież forma polega na wzajemnych relacjach liczbowych pomiędzy poszczególnymi głosami, oraz wewnętrznej strukturze rytmicznej. Okazuje się, że każdy z tych głosów wypreparowany i wykonany solowo jest samodzielną i logiczną melodią.

Zachowały się 23 motety Machauta, z czego większość to sztandarowa dla nurtu *Ars nova*, którego jest on głównym reprezentantem, forma motetu izorytmicznego. Motet izorytmiczny polega na użyciu w dolnym głosie – tenorze – fragmentu melodii *chorałowej* i

urytmizowaniu go według określonego wzoru, który to wzór (*talea*) będzie się powtarzał w ciągu całego utworu kilkakrotnie, aż na końcu zostanie powtórzony wraz z melodią (*color*). Pozostałe głosy często mają teksty w języku francuskim, zwykle zupełnie świeckie.

Motety izorytmiczne Machauta to czołowy przykład tego, co zasługuje w historii muzyki na nazwę *musica speculativa*, a więc muzyki będącej przedmiotem oglądu umysłowego (*speculum musicae*), a to z racji niemożności uchwycenia zmysłem słuchu jej skomplikowanej, matematycznej konstrukcji. Nurt ten w muzyce zwieńczony zostanie sławnym dziełem Bacha *Die Kunst der Fuge*, będącym traktatem na temat sztuki kontrapunktu.

Jednak kilka z motetów Machauta nie ma formy izorytmicznej, wówczas oparte są one nie na melodii chorałowej, ale na świeckiej piosence. Przykładem takiego utworu jest motet *Je ne suis mie certains / Biaute pree de valour / Trop plus est bele*, oparty na anonimowej, miłosnej chanson, która ma formę uroczej kołysanki. Niestety solowego wykonania wypreparowanego tenora, czyli właśnie tej chanson nie można znaleźć na Youtubie (na płycie jest), pozostaje więc wsłuchiwać się w najniższy głos nagrania całego motetu.

Ensemble Musica Nova to francuski zespół, specjalizujący się w wykonawstwie skomplikowanej polifonii niderlandzkiej, a także właśnie twórczości Guillaume'a de Machaut (oprócz kompletu jego motetów nagrali także *Mszę Notre Dame* oraz utwory świeckie: ballady, rondo i virelais). Bardzo cenię ich wykonania ze względu na pełne, soczyste brzmienie, idące w kierunku sonorystyki oraz konserwatywną

wizję wykonawczą polegającą na wyłącznie wokalnym wykonywaniu motetów (poza oczywiście wykonaniami głosów wypreparowanych, którym towarzyszą instrumenty).

Antonina Karpowicz-Zbińkowska

